

گزارش نهایی طرح
فرهنگ پوشش و حجاب
در زندگی روزمره زنان در پنج شهر بزرگ ایران

دفتر برنامه ریزی و پژوهش های کاربردی
معاونت پژوهشی و آموزشی
سازمان تبلیغات اسلامی

انتشارات جامعه و فرهنگ

تهران: خ ولیعصر، خ طالقانی، خ سرپرست جنوبی، شماره ۹

تلفن: ۶۶۹۶۹۴۰۱

گزارش نهایی طرح فرهنگ پوشش و حجاب در زندگی روزمره زنان در پنج شهر بزرگ ایران
 • ایران پژوهش: دکتر مهدی فرجی، دکتر نفیسه حمیدی • کارفرما: دفتر برنامه‌ریزی پژوهش‌های
 کاربردی معاونت پژوهشی و آموزشی سازمان تبلیغات اسلامی • شورای سیاست‌گذاری: حجت‌الاسلام
 دکتر سیدعلیرضا فروغی • ناظر
 پژوهش: دکتر سیدمحمد جواد یگانه • طرح جلد و امور هنری: هادی زکریایی • ناشر: انتشارات
 جامعه و فرهنگ • قیمت: ۱۲۰/۰۰۰

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

ISBN: 978-964-2977-45-1

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۹۷۷-۴۵-۱

عنوان و نام پدیدآور	گزارش نهایی طرح فرهنگ پوشش و حجاب در زندگی روزمره زنان در پنج شهر بزرگ ایران ۱۳۸۷ کارفرما دفتر برنامه‌ریزی پژوهش‌های کاربردی معاونت پژوهشی و آموزشی سازمان تبلیغات اسلامی؛ مدیران پژوهش مهدی فرجی، نفیسه حمیدی.
مشخصات نشر	تهران: جامعه و فرهنگ ۱۳۹۰
مشخصات ظاهری	۲۸۰ ص؛ جدول - نمودار
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۲۹۷۷-۴۵-۱
موضوع	حجاب - ایران - - نمونه پژوهی
موضوع	حجاب - ایران - - جنبه های اجتماعی - - نمونه پژوهی
موضوع	حجاب اسلامی - ایران - - جنبه های اجتماعی - - نمونه پژوهی
موضوع	زنان - ایران
شناسه افزوده	فرجی، مهدی، ۱۳۵۵
شناسه افزوده	حمیدی، نفیسه
شناسه افزوده	سازمان تبلیغات اسلامی دفتر برنامه ریزی پژوهش های کاربردی
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۰ ۴۴۴ ۲۳/۱۷۱ BP
رده‌بندی دیویی	۲۹۷/۶۳۶۱
شماره کتابشناسی ملی	۲۴۱۶۷۲۲

سازمان طرح

شورای سیاست‌گذاری

حجت‌الاسلام دکتر سید مهدی خاموشی، حجت‌الاسلام سید جواد موسوی هوایی،
دکتر سیدعلیرضا فروغی

مدیران پژوهش

دکتر مهدی فرجی، دکتر نفیسه حمیدی

ناظر پژوهش

دکتر محمدرضا جواد یگانه

معاونت‌های و هماهنگی سازمانی

سید سعید آل طه

مجری شهر اسفند در جمع‌آوری اطلاعات

زهره هیری

پرسشگران اسفند

زهره ضیایی

سمانه سروش

مهتاب صانعی

فرناز پیراسته

سمیرا کریمی

سعیده آخوندمکی

زهره رستمی

فاطمه مسجدی

مرضیه غفاری

کیما رضا نیا

ریحانه علیخانی

فاکبه شفیع

مجری شهر اهواز در جمع آوری اطلاعات

ایمان مبینی

پرسشگران اهواز

معصومه بزرگی

مهسا خانی پور

لادن هاتف

سوده فتحی

فریده غایب

صدیقه رضائی

عاطفه طلوعی پور

مرجان طالعی پور

مجری شهر تبریز در جمع آوری اطلاعات

سعید نجیب - راجه

پرسشگران تبریز

فریبا وحید مهدی نیا

مریم خطابخش

مریم نوروزی

راضیه تیموری

مهناز خطابخش

حمیده خانی

رابعه نوری

فرانک نوری

سمیه حسین پور

وحیده شیر خوار
معصومه یاقوتی

پرسشگران تهران

نعیمه میرزایی
کبری ندرپور
مونا آق شاهی
کلتوم اسفندیار
زهره امیدی پور
مه‌لقا باانصاف
مهسا بدری
عاصفه توکلی
مریم حسینی
آزاده حمیدی
ملیحه خیرخواه
مجتبی دراتی
سید رستم پور
منیژه مرشدی
زینب سید
زهره شاهنجری
الهه صادقی

مجری شهر قم در جمع آوری اطلاعات

فاطمه قاسمی

پرسشگران قم

مرضیه ملااحمدی
آزاده فرجی
فرشته نیازخانی

آسیه فرجی
زهرا صبری
مانیا عاله‌پور
مهدخت قربانی
سمیه کیانی
ندا محبی
رقیه محمدی

www.ketab.ir

فهرست تفصیلی

۱۹	اشاره
۲۱	فصل اول: کلیات پژوهش
۲۱	طرح مسئله
۲۴	۲- هدف پژوهش
۲۵	۳- مرور ادبیات تجربی
۳۶	نتیجه گیری
۳۹	فصل دوم: دیدگاه نظری
۳۹	مقدمه
۴۰	الف- اسلام و پوشش
۴۰	۱- مقدمه
۴۲	۲- دلایل برون دینی در اثبات وجوب حجاب
۴۲	۱-۲- دلایل لسان شناختی
۴۵	۲-۲- دلایل اجتماعی
۴۷	۳-۲- دلایل تاریخی
۴۸	۳- دلایل درون دینی در اثبات وجوب حجاب
۴۹	۱-۳- استنباط
۵۰	۲-۳- غرض بصر
۵۱	۳-۳- ستر
۵۲	۱-۲-۳- زینت
۵۲	۲-۲-۳- کیفیت پوشش
۵۳	۴- نتایج فقهی منتج از دلایل درون دینی
۵۴	۱-۴- احکام نگاه
۵۴	۱-۱-۴- نگاه مرد مسلمان به زنان اهل ذمه
۵۴	۲-۱-۴- نگاه خواستگار
۵۵	۳-۱-۴- نگاه زن و مرد نامحرم مسلمان به یکدیگر
۵۵	۴-۱-۴- نگاه مسلمانان به محارم خود
۵۵	۵-۱-۴- نگاه پزشک به نامحرم

۵۶	۴-۱-۶- نگاه به همجنس
۵۶	۴-۲- احکام روابط اجتماعی
۵۷	۴-۳- احکام پوشش
۵۸	۵- جمع بندی و نتیجه گیری
۶۰	ب- بدن، پوشش و زندگی روزمره
۶۰	۱- پیدایش نظریه زندگی روزمره
۶۲	۲- به زندگی روزمره در چارچوب بومی/ جهانی
۶۳	۳- ویژگی های زندگی روزمره
۶۶	۴- منابع نمونه مطالعه زندگی روزمره
۷۳	۶- بدن و زندگی روزمره
۹۳	۷- آگاهی از بدن
۹۹	۸- جمع بندی و نتیجه گیری
۱۰۱	ج- دیدگاه نظری
۱۰۳	فصل سوم: روش شناسی
۱۰۳	الف- روش تحقیق
۱۰۳	۱- جامعه آماری
۱۰۳	۲- فرآیند نمونه گیری و گردآوری داده ها
۱۰۵	۳- روش نمونه گیری و برآورد حجم نمونه
۱۰۵	ب- تعریف عملیاتی متغیرها
۱۰۶	۱- پوشش در زندگی روزمره
۱۰۶	۱-۱- تمایز یابی
۱۰۷	۱-۲- عملکردهای زیبایی شناسانه
۱۰۸	۱-۳- آگاهی از بدن
۱۰۸	۱-۴- پوشش و فضای اجتماعی
۱۱۰	۱-۵- اقتصاد پوشش
۱۱۱	۱-۶- گروه های مرجع پوشش
۱۱۲	۲- ابعاد حجاب
۱۱۲	۲-۱- بعد اعتقادی
۱۱۲	۲-۲- بعد احکامی
۱۱۳	۲-۳- بعد رفتاری
۱۱۳	۲-۴- بعد پیامدی
۱۱۳	۳- متغیرهای زمینه ای
۱۱۴	ج- اعتبار و پایایی مقیاس ها
۱۱۴	۱- اعتبار و پایایی ابعاد شاخص پوشش در زندگی روزمره

۱۱۵	۱-۱- اعتبار و پایایی مقیاس تمایزیابی
۱۱۵	۱-۲- اعتبار و پایایی مقیاس عملکردهای زیبایی شناسانه
۱۱۶	۱-۳- اعتبار و پایایی مقیاس آگاهی از بدن
۱۱۶	۱-۴- اعتبار و پایایی مقیاس گروه‌های مرجع پوشش
۱۱۷	۲- شاخص ابعاد حجاب
۱۱۸	۲-۱- مقیاس اعتقاد به حجاب
۱۱۸	۲-۲- مقیاس احکام حجاب
۱۱۸	۲-۳-۱- مقیاس رفتاری حجاب
۱۱۹	۲-۳-۲- مقیاس پیامدهای حجاب
۱۲۱	فصل چهارم: یافته‌های تحقیق
۱۲۱	الف- بررسی نمونه‌سازی
۱۳۰	ب- پوشش و قلمروهای زیبایی شناسانه
۱۳۰	۱- پوشش و قلمروهای زیبایی شناسانه
۱۵۸	۲- اقتصاد پوشش
۱۵۹	۳- تمایزیابی
۱۷۴	۴- عملکردهای زیبایی شناسانه
۱۸۳	۵- آگاهی از بدن
۱۹۲	۶- گروه‌های مرجع
۲۱۳	ج- ابعاد شاخص حجاب
۲۱۳	۱- مقیاس اعتقاد به حجاب
۲۲۳	۲- مقیاس احکام حجاب
۲۳۳	۳- مقیاس رفتاری حجاب
۲۴۳	۴- مقیاس پیامدهای حجاب
۲۵۳	فصل پنجم: جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۲۶۷	منابع
۲۶۹	پیوست

فهرست جداول

- جدول شماره (۱): نتایج آزمون تحلیل عاملی گویه‌های "تمایزیایی" و آزمون پایایی مقیاس ۱۱۵
- جدول شماره (۲): نتایج آزمون تحلیل عاملی گویه‌های "عملکردهای زیبایی‌شناسانه" و آزمون پایایی مقیاس ۱۱۵
- جدول شماره (۳): نتایج آزمون تحلیل عاملی گویه‌های "آگاهی از بدن" و آزمون پایایی مقیاس ۱۱۶
- جدول شماره (۴): نتایج آزمون تحلیل عاملی گویه‌های "گروه مرجع رسانه‌ای پوشش" و آزمون پایایی مقیاس ۱۱۷
- جدول شماره (۵): نتایج آزمون تحلیل عاملی گویه‌های "گروه مرجع مطبوعاتی پوشش" و آزمون پایایی مقیاس ۱۱۷
- جدول شماره (۶): نتایج آزمون تحلیل عاملی گویه‌های "گروه مرجع دوستانه پوشش" و آزمون پایایی مقیاس ۱۱۷
- جدول شماره (۷): نتایج آزمون تحلیل عاملی گویه‌های "اعتقاد به حجاب" و آزمون پایایی مقیاس ۱۱۸
- جدول شماره (۸): نتایج آزمون تحلیل عاملی گویه‌های "احکام حجاب" و آزمون پایایی مقیاس ۱۱۸
- جدول شماره (۹): نتایج آزمون تحلیل عاملی گویه‌های مقیاس "رفتاری حجاب" و آزمون پایایی مقیاس ۱۱۹
- جدول شماره (۱۰): نتایج آزمون تحلیل عاملی گویه‌های "پیامدهای حجاب" و آزمون پایایی مقیاس ۱۱۹
- جدول شماره (۱۱): توزیع پاسخگویان بر حسب گروه‌های سنی ۱۲۲
- جدول شماره (۱۲): توزیع پاسخگویان بر حسب وضعیت تاهل ۱۲۳
- جدول شماره (۱۳): توزیع پاسخگویان بر حسب تحصیلات ۱۲۴
- جدول شماره (۱۴): توزیع پاسخگویان بر حسب تحصیلات - سر؟ ۱۲۵
- جدول شماره (۱۵): توزیع پاسخگویان بر حسب وضع فقر؟ ۱۲۶
- جدول شماره (۱۶): توزیع پاسخگویان بر حسب وضع فعالیت - سر؟ ۱۲۷
- جدول شماره (۱۷): توزیع پاسخگویان بر حسب میزان هزینه ماهانه لوازم ۱۲۸
- جدول شماره (۱۸): توزیع پاسخگویان بر حسب نگرش به وضعیت اقتصادی - اشیاء ۱۲۹
- جدول شماره (۱۹): توزیع پاسخگویان بر حسب استان محل سکونت ۱۲۹
- جدول شماره (۲۰): نظر شما نسبت به پوشیدن هریک از رنگ‌های لباس‌های - به عنوان عمومی ۱۳۱
- چيست؟
- جدول شماره (۲۱): در هریک از فضاهای زیر بیشتر از چه ترکیب رنگی در لباس‌هایتان استفاده می‌کنید؟ ۱۳۲
- جدول شماره (۲۲): لطفاً بفرمائید شما کدامیک از ترکیبات زیر را در خفه می‌پوشید؟ ۱۳۳
- جدول شماره (۲۳): لطفاً بفرمائید شما کدامیک از حالت‌های زیر را در خانه به عنوان حجاب در مقابل نامحرم می‌پوشید؟ ۱۳۴
- جدول شماره (۲۴): نظر شما نسبت به هریک از حالت‌های پوشیدن لباس‌های زنانه درحوزه عمومی چيست؟ ۱۳۴
- جدول شماره (۲۵): لطفاً بگویید کدامیک از حالت‌های زیر را در بیرون از خفه می‌پوشید. ۱۳۵

- جدول شماره (۲۶): لطفاً نظر خودتان را درباره پوشیدن هریک از لباس‌های زیر توسط زنان در فضای عمومی جامعه بیان کنید. ۱۳۶
- جدول شماره (۲۷): لطفاً بفرمایید شما کدامیک از ترکیبات زیر را در بیرون از خانه می‌پوشید ۱۳۷
- جدول شماره (۲۸): نوع پوشش پاسخگویان به تفکیک متغیرهای زمینه‌ای ۱۳۹
- جدول شماره (۲۹): کدامیک از اشکال پوشش فوق از نظر شما حجاب است؟ ۱۳۹
- جدول شماره (۳۰): کدامیک از اشکال پوشش فوق از نظر شما حجاب نیست؟ ۱۴۰
- جدول شماره (۳۱): لطفاً نظر خودتان را درباره پوشیدن بلوز و دامن و شال (روسری) توسط زنان در فضای عمومی جامعه بیان کنید. ۱۴۱
- جدول شماره (۳۲): لطفاً نظر خودتان را درباره پوشیدن بلوز و شلوار و شال (روسری) توسط زنان در فضای عمومی جامعه بیان کنید. ۱۴۲
- جدول شماره (۳۳): لطفاً نظر خودتان را درباره پوشیدن مانتو و دامن و شال (روسری) توسط زنان در فضای عمومی جامعه بیان کنید. ۱۴۲
- جدول شماره (۳۴): لطفاً نظر خودتان را درباره پوشیدن مانتو، شلوار و شال (روسری) توسط زنان در فضای عمومی جامعه بیان کنید. ۱۴۳
- جدول شماره (۳۵): لطفاً نظر خودتان را درباره پوشیدن مانتو، شلوار و مقنعه توسط زنان در فضای عمومی جامعه بیان کنید. ۱۴۴
- جدول شماره (۳۶): لطفاً نظر خودتان را درباره پوشیدن چادر و روسری (شال) توسط زنان در فضای عمومی جامعه بیان کنید. ۱۴۵
- جدول شماره (۳۷): لطفاً نظر خودتان را درباره پوشیدن مانتو، شلوار و روسری (ایرانی) توسط زنان در فضای عمومی جامعه بیان کنید. ۱۴۶
- جدول شماره (۳۸): لطفاً نظر خودتان را درباره پوشیدن چادر و مقنعه توسط زنان در فضای عمومی جامعه بیان کنید. ۱۴۷
- جدول شماره (۳۹): نظر شما نسبت به پوشیدن لباس‌های کوتاه و جذب توسط زنان در حوزه عمومی چیست؟ ۱۴۸
- جدول شماره (۴۰): نظر شما نسبت به پوشیدن لباس‌های تنگ و جذب توسط زنان در حوزه عمومی چیست؟ ۱۴۹
- جدول شماره (۴۱): نظر شما نسبت به پوشیدن لباس‌های کوتاه توسط زنان در حوزه عمومی چیست؟ ۱۵۰
- جدول شماره (۴۲): نظر شما نسبت به پوشیدن لباس‌های نازک توسط زنان در حوزه عمومی چیست؟ ۱۵۱
- جدول شماره (۴۳): نظر شما نسبت به پوشیدن لباس‌های آستین کوتاه توسط زنان در حوزه عمومی چیست؟ ۱۵۲
- جدول شماره (۴۴): نظر شما نسبت به پوشیدن لباس‌های پاچه (شلوار) کوتاه توسط زنان در حوزه عمومی چیست؟ ۱۵۳
- جدول شماره (۴۵): نظر شما نسبت به پوشیدن لباس‌هایی با لباس مشکی توسط زنان در حوزه عمومی چیست؟ ۱۵۴
- جدول شماره (۴۶): نظر شما نسبت به پوشیدن لباس‌هایی با رنگ‌های تیره توسط زنان در حوزه عمومی چیست؟ ۱۵۵

چيست؟

جدول شماره (۴۷): نظر شما نسبت به پوشیدن لباس‌هایی با رنگ‌های روشن توسط زنان در حوزه عمومی ۱۵۶

چيست؟

جدول شماره (۴۸): نظر شما نسبت به پوشیدن لباس‌هایی با رنگ‌های جذاب توسط زنان در حوزه عمومی ۱۵۷

چيست؟

جدول شماره (۴۹): هریک از لباس‌های زیر را چند وقت به چند وقت می‌خرید؟ ۱۵۹

جدول شماره (۵۰): لطفاً نظر تان را در مورد هریک از جملات زیر بگویید. ۱۶۰

جدول شماره (۵۱): سعی می‌کنم حداقل یک بار لباسی را که مد می‌شود، بپوشم. ۱۶۱

جدول شماره (۵۲): برایم مهم است لباسی که می‌پوشم، تک باشد. ۱۶۲

جدول شماره (۵۳): به نظر من نباید بیش از یک بار یک لباس را در مهمانی پوشید. ۱۶۳

جدول شماره (۵۴): هر کفش و لباس را برای چند سال استفاده می‌کنم. ۱۶۴

جدول شماره (۵۵): سعی می‌کنم کفش و لباسی را بپوشم که از مد افتاده باشد. ۱۶۵

جدول شماره (۵۶): دامن دارم اما لاین کسلی باشم که لباس مد روز را می‌پوشم. ۱۶۶

جدول شماره (۵۷): دوست دارم مثل هنرپیشه‌های معروف لباس بپوشم. ۱۶۷

جدول شماره (۵۸): توزیع پوشش در بین یک مقیاس تمایزیابی ۱۶۸

جدول شماره (۵۹): نگرش پاسخگویان به مقیاس تمایزیابی به تفکیک نوع پوشش مورد استفاده ۱۶۹

جدول شماره (۶۰): نگرش پاسخگویان به مقیاس تمایزیابی به تفکیک متغیرهای زمینه‌ای. ۱۶۹

جدول شماره (۶۱): به هریک از خصوصیات زیر توجه کرد، اس، بر حسب اهمیتی که برای شما دارد از صفر ۱۷۳

تا بیست نمره بدهید.

جدول شماره (۶۲): لطفاً نظر تان را در مورد هریک از جملات زیر بگویید. ۱۷۴

جدول شماره (۶۳): من همیشه سعی می‌کنم رنگ کفش لباسم را ست کنم. ۱۷۵

جدول شماره (۶۴): رنگ لباس باید بر حسب رنگ پوست انتخاب شود. ۱۷۶

جدول شماره (۶۵): گاهی اوقات به طرح و رنگ و مدل لباس هنرپیشه‌ها نگاه می‌کنم و از آنها ایده می‌گیرم. ۱۷۷

جدول شماره (۶۶): برای من مهم است که خوش‌تیپ باشم. ۱۷۸

جدول شماره (۶۷): من هر روز قسمتی از وقتم را صرف این می‌کنم که مرتب به لباسم نگاه کنم. ۱۷۹

جدول شماره (۶۸): توزیع پاسخگویان به تفکیک مقیاس عملکردهای زیبایی‌شناسانه ۱۸۰

جدول شماره (۶۹): نگرش پاسخگویان به مقیاس عملکردهای زیبایی‌شناختی به تفکیک نوع پوشش ۱۸۱

استفاده

جدول شماره (۷۰): نگرش پاسخگویان نسبت به مقیاس عملکردهای زیبانشناختی در پوشش به تفکیک ۱۸۲

متغیرهای زمینه‌ای

جدول شماره (۷۱): لطفاً نظر تان را در مورد هریک از جملات زیر بگویید. ۱۸۳

جدول شماره (۷۲): لباس خوب لباسی است که بتواند ترکیب بدن را نشان دهد. ۱۸۴

جدول شماره (۷۳): رنگ لباس باید بر حسب رنگ پوست انتخاب شود. ۱۸۵

جدول شماره (۷۴): از لباسهای دامن دار خوشم نمی‌آید. ۱۸۶

- جدول شماره (۷۵): ترجیح می‌دهم لباس‌هایی بپوشم که خیلی زنانه به نظر نیاید. ۱۸۷
- جدول شماره (۷۶): ترجیح می‌دهم لباس‌های اسپرت بپوشم. ۱۸۸
- جدول شماره (۷۷): توزیع پاسخگویان به تفکیک مقیاس آگاهی از بدن ۱۸۹
- جدول شماره (۷۸): نگرش پاسخگویان به مقیاس آگاهی از بدن به تفکیک نوع پوشش مورد استفاده ۱۹۰
- جدول شماره (۷۹): نگرش پاسخگویان نسبت به مقیاس آگاهی از بدن به تفکیک متغیرهای زمینه‌ای ۱۹۱
- جدول شماره (۸۰): برای انتخاب مدل لباس خود از کدامیک از موارد زیر و به چه میزان استفاده می‌کنیم؟ ۱۹۲
- جدول شماره (۸۱): مجله ایرانی برش ۱۹۳
- جدول شماره (۸۲): مجله زن روز ۱۹۴
- جدول شماره (۸۳): سایر مجلات زنانه ایرانی ۱۹۵
- جدول شماره (۸۴): برندهای لباس خارجی ۱۹۶
- جدول شماره (۸۵): شبکه‌های ماهواره‌ای مد لباس ۱۹۷
- جدول شماره (۸۶): دیدگاه مدل لباس در تن اطرافیان ۱۹۸
- جدول شماره (۸۷): مدل لباس هنرپیشه‌های ایرانی ۱۹۹
- جدول شماره (۸۸): مدل لباس هم‌شهرها و خوانندگان ایرانی خارج از کشور ۲۰۰
- جدول شماره (۸۹): دیدگاه مدل لباس از اینترنت ۲۰۱
- جدول شماره (۹۰): سرزدن به پاساژها، فروشگاه‌ها ۲۰۲
- جدول شماره (۹۱): نظر دوستان و گرافیک ۲۰۳
- جدول شماره (۹۲): توزیع پاسخگویان به تفکیک مقیاس آگاهی از رسانه‌های گروهی ۲۰۴
- جدول شماره (۹۳): مراجعه پاسخگویان به گروه‌های مرجع رسانه‌ای به تفکیک نوع پوشش مورد استفاده ۲۰۵
- جدول شماره (۹۴): میزان استفاده پاسخگویان از گروه‌های مرجع رسانه‌ای به تفکیک متغیرهای زمینه‌ای ۲۰۶
- جدول شماره (۹۵): توزیع پاسخگویان به تفکیک مقیاس آگاهی از رسانه‌های گروهی ۲۰۷
- جدول شماره (۹۶): مراجعه پاسخگویان به گروه‌های مرجع رسانه‌ای به تفکیک نوع پوشش مورد استفاده ۲۰۸
- جدول شماره (۹۷): میزان استفاده پاسخگویان از گروه‌های مرجع رسانه‌ای به تفکیک متغیرهای زمینه‌ای ۲۰۹
- جدول شماره (۹۸): توزیع پاسخگویان به تفکیک مقیاس آگاهی از رسانه‌های گروهی ۲۱۰
- جدول شماره (۹۹): مراجعه پاسخگویان به گروه‌های مرجع دوستانه به تفکیک نوع پوشش مورد استفاده ۲۱۱
- جدول شماره (۱۰۰): میزان استفاده پاسخگویان از گروه‌های مرجع دوستانه به تفکیک متغیرهای زمینه‌ای ۲۱۲
- جدول شماره (۱۰۱): لطفاً نظراتان را در مورد هریک از جملات زیر بگویید. ۲۱۳
- جدول شماره (۱۰۲): به نظر من پوشش زنان باید بر مبنای اعتقادات دینی باشد. ۲۱۴
- جدول شماره (۱۰۳): لباس نامناسب زن را در معرض گناه قرار می‌دهد. ۲۱۵
- جدول شماره (۱۰۴): زن مسلمان نباید هر لباسی را بپوشد. ۲۱۶
- جدول شماره (۱۰۵): نوع لباس پوشیدن زنان با رستگاری آنها ارتباط دارد. ۲۱۷
- جدول شماره (۱۰۶): حجاب، زن را از نگاه‌های بد مردان حفظ می‌کند. ۲۱۸

- جدول شماره (۱۰۷): توزیع پاسخگویان به تفکیک مقیاس اعتقاد به حجاب ۲۱۹
- جدول شماره (۱۰۸): نگرش پاسخگویان به مقیاس اعتقاد به حجاب به تفکیک نوع پوشش مورد استفاده ۲۲۰
- جدول شماره (۱۰۹): نگرش پاسخگویان نسبت به مقیاس اعتقاد به حجاب به تفکیک متغیرهای زمینه‌ای ۲۲۱
- جدول شماره (۱۱۰): نگرش پاسخگویان نسبت به مقیاس اعتقاد به حجاب به تفکیک مقیاس‌های پوشش در زندگی روزمره ۲۲۲
- جدول شماره (۱۱۱): لطفاً نظراتان را در مورد هریک از جملات زیر بگویید. ۲۲۳
- جدول شماره (۱۱۲): لباسی مناسب است که بدن زن را از دید نامحرم بپوشاند. ۲۲۴
- جدول شماره (۱۱۳): مدل لباس زنانه نباید باعث جلب توجه مردان شود. ۲۲۵
- جدول شماره (۱۱۴): لباسی مناسب است که برجستگی‌های اندام زنان را بپوشاند. ۲۲۶
- جدول شماره (۱۱۵): زنان باید از پوشیدن لباس‌های تنگ و کوتاه اجتناب کنند. ۲۲۷
- جدول شماره (۱۱۶): از لباس‌هایی استفاده کرد که همه جای بدن به جز دو دست تا مچ و گردی صورت بپوشاند. ۲۲۸
- جدول شماره (۱۱۷): توزیع پاسخگویان به تفکیک مقیاس احکام حجاب ۲۲۹
- جدول شماره (۱۱۸): نگرش پاسخگویان به مقیاس احکام حجاب به تفکیک نوع پوشش مورد استفاده ۲۳۰
- جدول شماره (۱۱۹): نگرش پاسخگویان نسبت به مقیاس احکام حجاب به تفکیک متغیرهای زمینه‌ای ۲۳۱
- جدول شماره (۱۲۰): نگرش پاسخگویان نسبت به مقیاس احکام حجاب به تفکیک مقیاس‌های پوشش در زندگی روزمره ۲۳۲
- جدول شماره (۱۲۱): هریک از موارد زیر را در مورد رفتارهای شما انطباق دارد. ۲۳۳
- جدول شماره (۱۲۲): من بیرون از خانه از لباس‌های نامناسب استفاده می‌کنم. ۲۳۴
- جدول شماره (۱۲۳): من از چادر استفاده می‌کنم. ۲۳۵
- جدول شماره (۱۲۴): قسمتی از موهای جلوی سرم از زیر روسری پنهان است. ۲۳۶
- جدول شماره (۱۲۵): با کمی آرایش از خانه خارج می‌شوم. ۲۳۷
- جدول شماره (۱۲۶): من به گونه‌ای لباس می‌پوشم که هیچ قسمتی از بدنم جز دست‌ها و صورت پنهان نباشد. ۲۳۸
- جدول شماره (۱۲۷): توزیع پاسخگویان به تفکیک مقیاس بعد رفتاری حجاب ۲۳۹
- جدول شماره (۱۲۸): رفتار حجاب به تفکیک نوع پوشش مورد استفاده ۲۴۰
- جدول شماره (۱۲۹): میزان رعایت حجاب از سوی پاسخگویان به تفکیک متغیرهای زمینه‌ای ۲۴۱
- جدول شماره (۱۳۰): مقیاس رفتار حجاب به تفکیک مقیاس‌های پوشش در زندگی روزمره ۲۴۲
- جدول شماره (۱۳۱): لطفاً نظراتان را در مورد هریک از جملات زیر بگویید. ۲۴۳
- جدول شماره (۱۳۲): پیدا بودن موهای زنان اثرات منفی در جامعه ایجاد نخواهد کرد. ۲۴۴
- جدول شماره (۱۳۳): آرایش کردن زنان موجب نشاط و شادی آنها و جامعه می‌شود. ۲۴۵
- جدول شماره (۱۳۴): نوع لباس‌های دختران تأثیری در سلامت رابطه دختران و پسران ندارد. ۲۴۶
- جدول شماره (۱۳۵): پوشیدن لباس کوتاه و تنگ هیچ پیامد منفی اجتماعی ندارد. ۲۴۷
- جدول شماره (۱۳۶): توزیع پاسخگویان به تفکیک مقیاس پیامدهای حجاب ۲۴۸
- جدول شماره (۱۳۷): پیامدهای حجاب به تفکیک نوع پوشش مورد استفاده ۲۴۹

- جدول شماره (۱۳۸): نگرش پاسخگویان نسبت به مقیاس پیامدهای حجاب به تفکیک متغیرهای زمینه‌ای ۲۵۰
- جدول شماره (۱۳۹): نگرش پاسخگویان نسبت به مقیاس پیامدهای حجاب به تفکیک مقیاس‌های پوشش ۲۵۱
- در زندگی روزمره
- جدول شماره (۱۴۰): مقیاس عملکردهای زیبایی‌شناختی ۲۶۰
- جدول شماره (۱۴۱): مقیاس آگاهی از بدن ۲۶۱
- جدول شماره (۱۴۲): مقیاس تمایزیابی ۲۶۲
- جدول شماره (۱۴۳): مقیاس اعتقاد به حجاب ۲۶۴
- جدول شماره (۱۴۴): مقیاس احکام حجاب ۲۶۵
- جدول شماره (۱۴۵): مقیاس رفتار حجاب ۲۶۵
- جدول شماره (۱۴۶): مقیاس پیامدهای حجاب ۲۶۵

فهرست نمودارها

- نمودار شماره (۱): توزیع پاسخگویان برحسب گروه های سنی ۱۲۳
- نمودار شماره (۲): توزیع پاسخگویان برحسب وضعیت تأهل ۱۲۳
- نمودار شماره (۳): توزیع پاسخگویان برحسب تحصیلات ۱۲۴
- نمودار شماره (۴): توزیع پاسخگویان برحسب تحصیلات همسر ۱۲۵
- نمودار شماره (۵): توزیع پاسخگویان بر حسب وضع فعالیت ۱۲۶
- نمودار شماره (۶): توزیع پاسخگویان بر حسب وضع فعالیت همسر ۱۲۷
- نمودار شماره (۷): توزیع پاسخگویان بر حسب میزان هزینه ماهانه خانواده ۱۲۸
- نمودار شماره (۸): توزیع پاسخگویان بر حسب نگرش به وضعیت اقتصادی اجتماعی ۱۲۹
- نمودار شماره (۹): توزیع پاسخگویان به تفکیک مقیاس تمایزیابی ۱۶۸
- نمودار شماره (۱۰): غالباً به کس لباس شما را می‌دوزد؟ ۱۷۰
- نمودار شماره (۱۱): به کس لباس می‌خور را به صورت آماده تهیه نمی‌کنید؟ ۱۷۱
- نمودار شماره (۱۲): غالباً به کس لباس را می‌دوزد؟ ۱۷۲
- نمودار شماره (۱۳): توزیع پاسخگویان به تفکیک مقیاس عملکردهای زیبایی‌شناسانه ۱۸۰
- نمودار شماره (۱۴): توزیع پاسخگویان به تفکیک مقیاس آگاهی از بدن ۱۸۹
- نمودار شماره (۱۵): توزیع پاسخگویان به تفکیک مقیاس گروه مرجع رسانه‌ای ۲۰۴
- نمودار شماره (۱۶): توزیع پاسخگویان به تفکیک مقیاس گروه مرجع مطبوعاتی ۲۰۷
- نمودار شماره (۱۷): توزیع پاسخگویان به تفکیک مقیاس گروه مرجع دوستانه ۲۱۰
- نمودار شماره (۱۸): توزیع پاسخگویان به تفکیک مقیاس اعتماد به حجاب ۲۱۹
- نمودار شماره (۱۹): توزیع پاسخگویان به تفکیک مقیاس احکام حجاب ۲۲۹
- نمودار شماره (۲۰): توزیع پاسخگویان به تفکیک مقیاس بعد رفتاری حجاب ۲۳۹
- نمودار شماره (۲۱): توزیع پاسخگویان به تفکیک مقیاس پیامدهای حجاب ۲۴۸

باسمه تعالی

اشاره

مقیاس پوشش اسلامی اکنون نه تنها از وجوه مشخصه نظام فرهنگی و سیاسی ایران، که نماد جامعه اسلامی در سطح بین‌المللی است و معانی زیادی را برای کنشگران معتقد به حجاب و نیز ناظران آن دارد. حجاب زنان مسلمان در طی دوره‌های حیات خویش با فراز و فرودهای چندی مواجه گشته است. در عصر غلبه تفکر مدرن، این نماد چندی را در میانه تضادهای اجتماعی و کشمکش‌های گروه‌های اجتماعی سپری کرده و پس از وقوع انقلاب اسلامی و بازتعریف هویت‌های اسلامی، نزول نسبی داشته و دوباره احیا شده و اقبالی فزاینده نسبت بدان در جوامع اسلامی دیده می‌شود. طی دهه‌های اخیر انتخاب پوشش اسلامی از سوی زنان با تأکیدی فرهنگی همراه بوده است؛ بدین معنا که گروه‌هایی از زنان مسلمان با واژگونه کردن فرهنگ استیلاطلبی که هویت فرهنگی آنان را به ارزش‌های غربی ملحق می‌کند، همراه با نوعی آگاهی به عرصه مبارزه فرهنگی بازگشته‌اند تا نوع دیگری از هویت را به نمایش بگذارند. گفتنی‌های ناشنیده بسیاری از توانمندی‌ها و آگاهی‌های علمی و فرهنگی دستاوردهای بزرگی در عرصه‌های مختلف و نیز وجوه متعددی را درباره زندگی روزمره این زنان و چگونگی برخورد آنها با تحولات به نظر می‌رسد که پدیده حجاب، مانند سایر پدیده‌های فرهنگی و اجتماعی، دارای وجوه است و حداقل باید آن را بر ساخته نگاهی دینی و نگرشی عرفی دانست که ما را در جهان اسلام با نوعی تکثر فرهنگی و اشکال مختلفی از پوشش مواجه می‌سازد. هم‌چنین علی‌رغم آنکه حجاب پدیده حجاب اسلامی در فرهنگ ایرانی، باید آن را به مثابه واقعیتی پویا در نظر آورد که بنا بر مقتضیات زمان و مکان، شرایط اقلیمی و فرهنگی هر منطقه، اشکال و صورت‌های گوناگونی به خود گرفته و در آیین عرف و رسم هر خطه فرهنگی باز نمودی دیگرگون پیدا کرده است. این در حالی است که تاکنون تصویر روشنی از این پدیده به دست داده نشده و یا به همه وجوه آن پرداخته نشده است.

سازمان تبلیغات اسلامی، به عنوان نهاد مسؤول در مدیریت فرهنگ دینی در دوره مدیریت جدید آن، شناخت وجوه دینی و عرفی پدیده حجاب و پوشش را در دستور کار خود قرار داد. برای نیل به این هدف، ابتدا در سال ۱۳۸۴ طرحی با عنوان «بررسی نگرش‌های زنان نسبت به انواع پوشش‌های رایج در شهر تهران» انجام شد. در این طرح تلاش شد تا ترکیبی نظری از نگرش‌های دینی و جامعه‌شناختی نسبت به پدیده حجاب اسلامی حاصل شود تا مسأله پوشش زنان در رای این نگرش مورد توجهی دوباره قرار گیرد.

این ایده در سال ۱۳۸۷ در «طرح بررسی فرهنگ پوشش و حجاب در زندگی روزمره زنان» در پنج شهر بزرگ ایران ادامه پیدا کرد. بر مبنای یافته‌های طرح قبلی و با گسترش چارچوب نظری، این بار به سאלه یادشده در پنج شهر اصفهان، اهواز، تبریز، تهران و قم پرداخته شد. در این طرح به مسائل متعددی از جمله فضاهای اجتماعی و رابطه آن‌ها با اشکال پوشش، بحث‌های آراستگی، بریت‌های اقتصاد پوشش پرداخته شده و بعد دینی پوشش، یعنی حجاب نیز از زوایای گوناگون بررسی گردید. ایده سازمان تبلیغات اسلامی و دست‌اندرکاران طرح حاضر این بوده است که با نگرشی دقیق‌تر و نگرشی فرهنگی‌تر به مقوله حجاب، درک عمیق‌تری از این پدیده برای سیاست‌گذاری برنامه‌ریزان و مدیران فرهنگی و اجتماعی حاصل می‌شود که می‌تواند راه‌گشا و یاری‌گر باشد. افق‌های تازه‌ای را در دریافت ابعادی از حجاب و پوشش زنان در جامعه مسلمان ایران به دست دهد. در همین جا لازم است از زحمات و تلاش‌های همه عزیزانی که ما را در انجام این پیمایش یاری نمودند، به طور خاص از شورای محترم سیاست‌گذاری، پژوهشگران ارجمند، عوامل مدیریتی و اجرایی، پرسشگران گرامی تشکر و قدردانی نمود. ر خداوند متعال توفیق ایشان را در استمرار چنین برنامه‌های پژوهشی خواستارم.

سید علی رضا فروغی
مدیر دفتر برنامه‌ریزی
پژوهش‌های کاربردی